

PETITE HISTOIRE

Stap voor stap, zo gaan de paarden...

Een nostalgieke hommage aan het 'koöperatieve trekpaard'.

In dit themanummer van AMSAB-Tijdingen rond kooperatieve geschiedenis komt een veelheid van aspecten aan bod. Homo coöperativus, de mens als deelgenoot, werknemer of manager van de samenwerkende huishouding wordt daarbij uiteraard niet vergeten. Maar voor één keer willen we de strikt homocentristische focus op de geschiedenis verlaten om onze aandacht te richten op het dier, en meer bepaald het 'koöperatieve trekpaard'.

Paard en socialistische beweging, het lijkt misschien een wat vreemde connotatie, maar wie iets dieper zoekt vindt wel een schat aan anekdotes over deze relatie. Wie kent bijvoorbeeld niet de mooie en zelfs ontroerende beschrijving in Zola's mijnwerkersepos *Germinal*, waar hij de trouw van de mijnwerkerspaarden evoceert. Paarden zijn in de oudere socialistische literatuur een rekurrente metafoer om het droeve lot van de arbeider aan te duiden: Marcel Coole putte bijvoorbeeld zijn inspi-

Eén der laatste trekpaarden van Vooruit, gekiekt op 23 november 1965.

ratie bij het schrijven van de ABVV-mars nog uit deze beeldenrijkdom, ontleend aan de wereld van de paarden: 'wij waren blinde paarden in de schachten...'. De mannen van de 'travaux', wegen- en bouwwerken, maar ook de dokwerkers 'werkten als de paarden': Pol De Witte memoreert in zijn herinneringen het Gentse spottliedje *'Mijne man die werkt in d'eerde, hij wint zestien en halve daags, hij moet werke gelijk de peerde, kokedie is zijnen baas'*.

De motorisering van het verkeer en het transport hebben het paard als trekdier uit onze omgeving doen verdwijnen. Maar

in onze automaatschappij vergeten we al vlug dat dit nog maar een vrij recente evolutie is: slechts na de Tweede Wereldoorlog werden op doorgedreven wijze onze stoere Brabanders en hun kleinere Ardeense soortgenoten vervangen door traktoren en kamions. Tot in de jaren vijftig jaren bleven de 'natiepaarden' aan de Antwerpse dokken, maar ook de trekkers van brouwerij-, kolen- en andere 'kamions' nog een vertrouwd beeld in de woon- en werkwereeld van vele mensen. Vandaag is het trekpaard een curiosum geworden, waar 'veel volk komt naar kijken' als het voorbischrijdt.

De kooperatieve ondernemingen namen reeds zeer vlug paarden in bedrijf. Ten dele omdat het hun aktieradius vergrootte, vergeleken met de handkar, maar ten dele ook om prestigerezenen: zo lazen we ooit een kommentaar in *Vooruit*, waarbij men zich minachtend uitliet over konkurrent *Het Volk* 'die met hondekarren het brood aan huis bracht'. Op haar hoogtepunt had *Vooruit* (voor de bakkerij, de brouwerij en het kolenmagazijn) een twintigtal paarden in dienst. Talrijke anekdotes zijn verbonden aan deze 'rode' viervoeters. Zo lezen we in de verslagboeken van de beheerraad van *Vooruit* aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog regelmatig opmerkingen over de behandeling van de dieren: dronken voerlui die met hun kamions door het verkeer 'chargeren' worden berispt, reglementen worden uitgewerkt 'dat de paarden tot over de Wondelgemburg op stap moeten worden gehouden, en eerst vanaf daar in draf mogen overgaan'. De job van 'stalknecht' bleek onder het koöperatieve arbeiderspotentieel een gegeerde plaats te zijn.

Volgende anekdote wordt ons 'voor echt verklaard' verteld door Romain Bauwens in zijn in 1946 geschreven 'geschiedenis van de turnkring *Vooruit*' (opgericht in 1886).

'Een andere grap gebeurde met Van Beveren. De turners die trouwe bezoekers waren van het circus, hadden artiesten over levende paarden zien springen en in hun overmoed beweerden zij dat zij dit ook konden! Millio was accoord. Op een feest in de Drie Sleutels werd er ook over levende paarden gesprongen en elkeen was opgetogen over de kunst hunner turners, zelfs Van Beveren. Er werd over één, over twee dan over drie paarden gesprongen enz. Plots zei Van Beveren tegen Millio: 'Waar hebben zij deze paarden gehaald?'. En dan klonk uit: 'Uit het koolmagazijn!' Van Beveren riep uit: 'wat, zijt gij niet beschaamd, deze beesten die zoo hard moeten werken, nog te durven gebruiken om in het circus te spelen!'. Waarop Millio wedvoer: 'Kijk ne keer, Edmond, hoe dat zij kwispelstaarten, 't is van kontement van te mogen mededoen'.

De mooiste hommage aan het koöperatieve trekpaard lazen we in de geschiedenis van de bekende koöperatieve *Le Progrès* van Jolimont: *'De 1950 à 1952, la coopérative remplaça les chevaux par des camionnettes-auto. Ce n'est pas sans serrement de coeur que les anciens camionneurs ont vu partir leurs compagnons de travail. La peine de Jules Rousseau, de Marche, fut telle qu'on lui laissa son cheval jusqu'au moment où il prit sa retraite. La bête fut placée alors chez un fermier et elle y finit paisiblement sa vie'*. (G.V.)